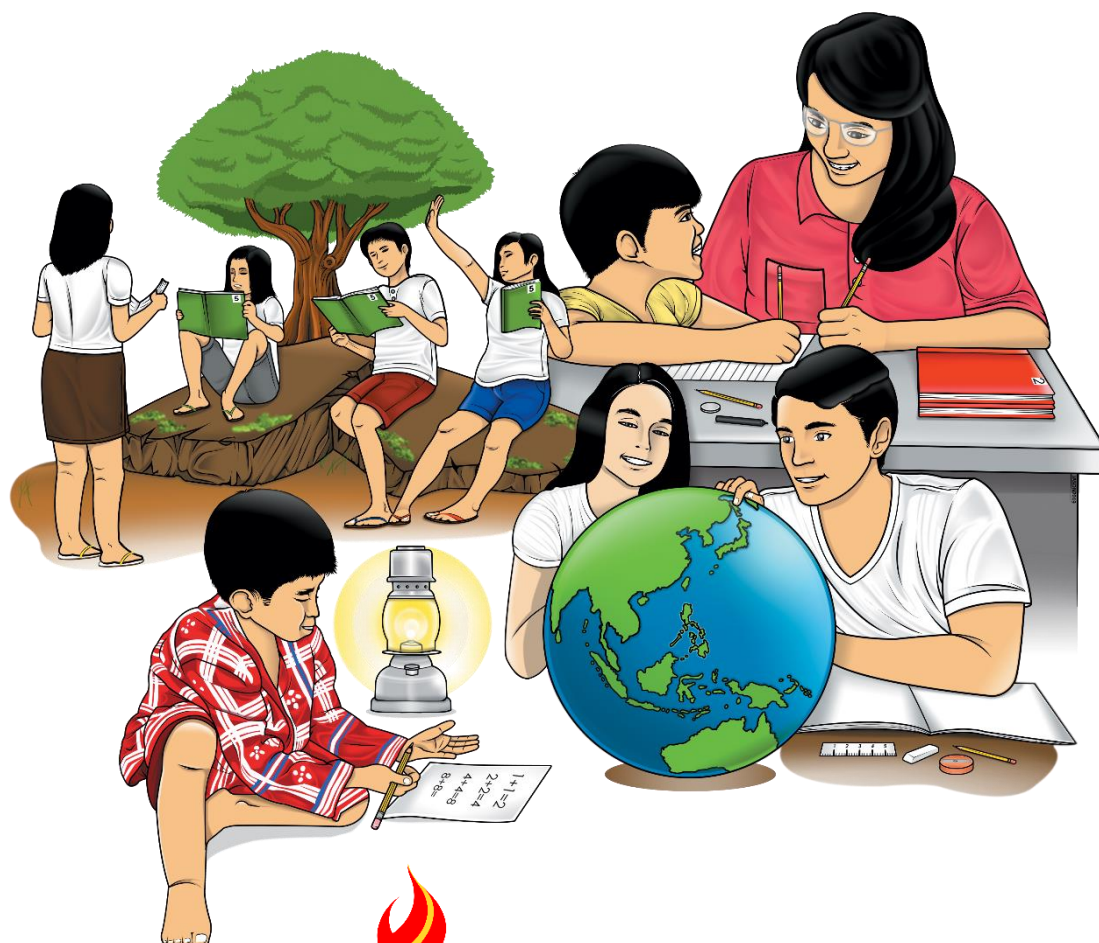

Araling Panlipunan

Unang Markahan – Modyul 1:
Ang Akon Komunidad

Aradman

Ini nga modyul in ginhimo ug gunmsurat para mahigamitan niyo komo mga eskwela. Gihnimo ini para mabuligan kamo nga mabaruan nga maintindihan an mga leksiyon ha Araling Panlipinan 2.

Ini nga modyul na ito ay nahahati sa tatlong aralin:

- Leksyon 1 – Konsepto han Komunidad
- Leksyon 2 – Mga Elemento han Komunidad
- Leksyon 3 – Mga Institusyon han Komunidad

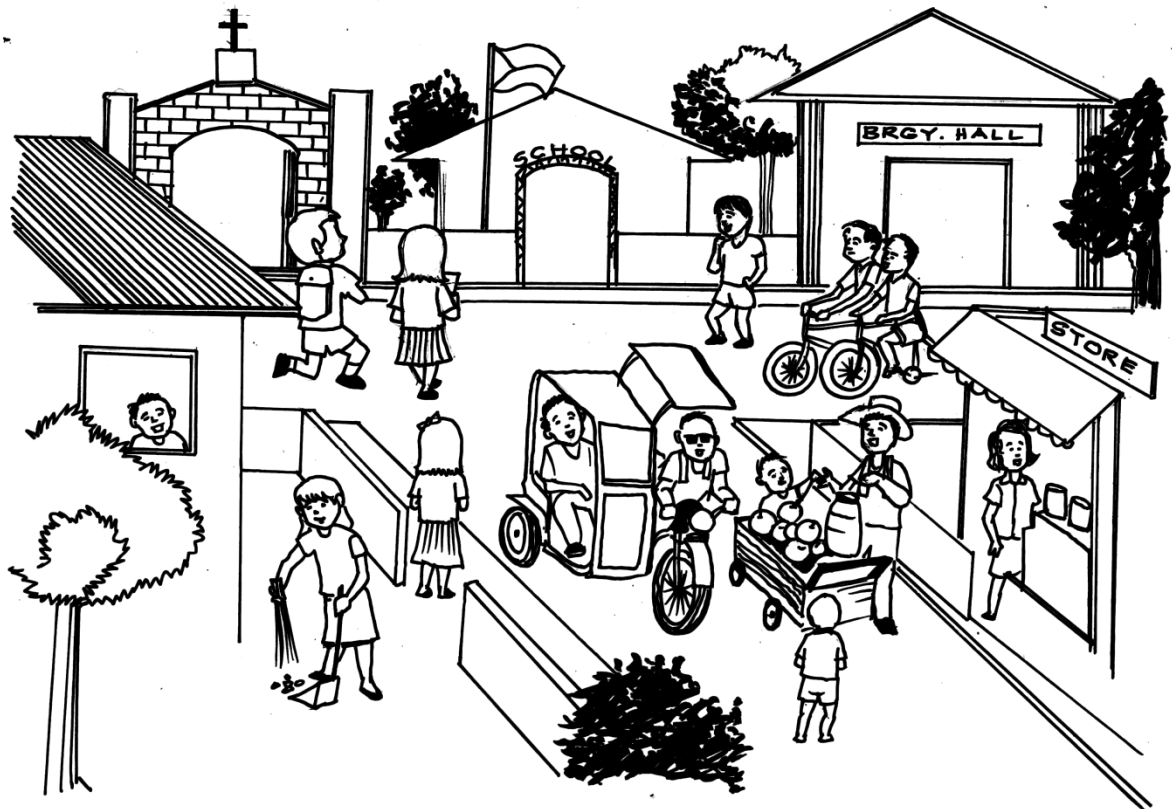
Kahuman pag admi ini nga modyul, gintlala-uman nga kamo in:

1. Mabarua-an an Konsepto han Komunidad
2. Nauusa-usa an mga elemento han komunidad; ngan
3. Nai-ispikar an mga parti han mga institusyon ha komunidad nga makakabulig pagpahamtang hanm usa nga tawo nga magin susbaranan han komunidad.

Inadman

Ano-ano an imo nakikita ha ladawan? Isurat ha bagis ha ubos an mga butang nga iyo mahikikit-an ha ladawan.

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

Aralin

1

Ang Akun Komunidad

Usa ako han mga naukoy han amun komunidad. Miyembro ako han usa nga pamilya nga nagpapadako ngan nag aaruga ha akun. May ada iba iba nga klase hin mga naukoy ha amun komunidad.

Nagsisinabtanany kami tungod han amun yinaknan nga ginagamit. Magkaurupod ngan padayon kami nga nagkakaurusa ha amon komunidad.

Aradman

Han una nga grado ka pala, nahibaruan mo na kun paano panginanuon an iyo libong, iyo panimalay, eskwelahan ngan komunidad. Kitaa hin maupay an mga ladawan kun ano an ginpapakita hini. Isurat an iyo baton ha malimpyo nga papel?

Ipapakilala ko ha iyo hi Laya. Parehas ha iyo usa gihap hi Laya nga estudyante. Basahon naton ngan intindihon an iya istorya.

Hi Laya

Ako hi Laya. Aada ako ha ikaduha nga grado han elementarya ha amun baryo. Kapitan han Barangay an akun tatay ngan nagtitinda naman ha amun sari-sari store an akun nanay. Malipayon an amun pamilya. Kada

Dominggo, nagsisimba kami upod an amun lolo ngan lola.

Usa ka adlaw tigla la nga waray na kami paeskwelaha ha klase ngan ha eskwelahan. May epidemya daw siring ni nanay. May nakalat nga sakit na Covid19 siring ni tatay. Tikang hadto, diri na nagawas ha balay an akun lolo ngan lola, pati liwat ako, kay mas madali daw mahawaan an mga kalagsan ngan mga bata.

Naging abala hi tatay ha pagbulig ha amon mga kababaryo. May mga adlaw nga nanhahatag hira pagkaon kaupod an mga kagawad ngan tanod ha barangay. Didto ko nakita kun paano nagbuburublig an mga tawo ha amun komunidad. Magkakamag anak man o diri, ha butnga hini nga krisis maasahan an bulig han han kada tagsa.

Adman ta

Yana kay maaram ka na han istorya ni Laya, parihas ha imo, ikaw gihap hin may ada pamilya ngan komunidad kon hain ka miyembro.

Binubuo hin mga elemento an komunidad, ngan amo ini an nakakabulig ha paghubog han imo pagkatawo. Para mas maintindihan niyo an konsepto han komunidad, pwede na kita magpadayon ha mas halarom pa nga pag aradman kun ano an komunidad.

An Komunidad

Usa ini nga grupo han mga tawo nga nangangabuhi hin magkaurupod ha usa nga sakto nga lokasyon ngan nakikiangay han klase han pakabuhi, kultura ngan pakigharampang. (R.E. Park, 1929).

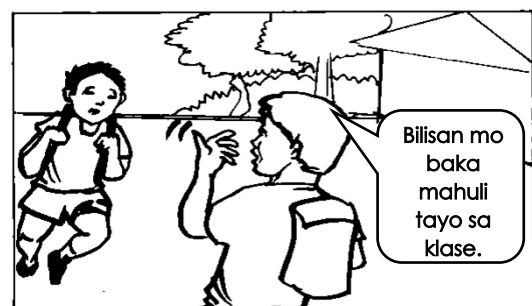
Mga Elemento han Komunidad

Matatawag nga komunidad an an usa nga lugar kun ini hin may ada han mga masunod nga element (Inkeles, 1965):

1. An mga tawo hin nakaukoy ha usa nga sakto nga lokasyon o lugar.

2. An mga naukoy denhi hin nagpapakita hin pagsinabtanay gamit an usa nga partikular nga yinaknan.

3. Nangangabuhi nga may pagkaurusa ngan naabat ka nga usa ka nga kaapi han komunidad labot la han imo mga kadugo.

Mga Ahensiya han Komunidad

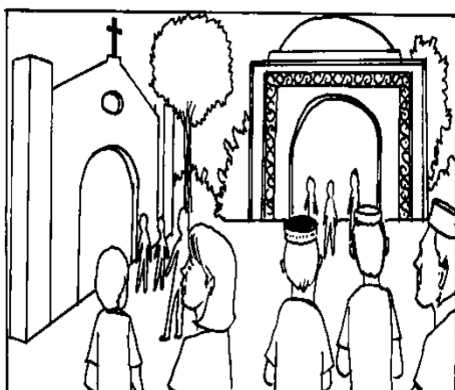
An mga masunod an mga ahensiya han komunidad nga nagpapatindog hini para ha mas marig on nga pangabuhi han mga naukoy. (Palispis, 2007):

1. Pamilya o Sambahayan

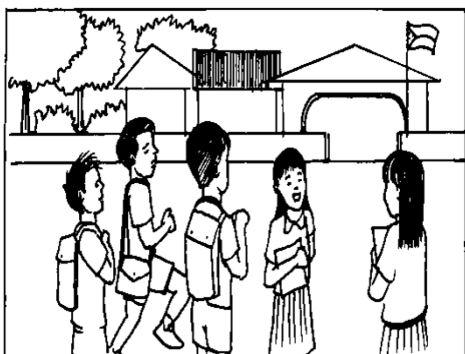
Kada tawo hin gin aanak ha usa nga pamilya. Ginkokomponir ini hin kag-anak ngan mga anak. Ha mga pamilya nga Pilipino, kaapi liwat an iba pa nga kamag-anak parihas han lolo ngan lola, tiyo ngan tiya ngan mga kapaturan. An mga komunidad hin ginkokomponir han mga tawo nga magkauropod ha pamilya.

2. Simbahan o Relihiyon

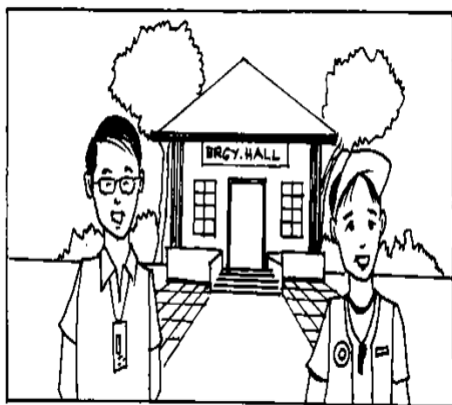
Urog han komunidad ha Pilipinas hin may ada iba iba nga relihiyon, tungod han kadamo han klase han relihiyon pwede pumili an mga Pilipino han relihiyon. Ini an nagpaparig on han pagtuo han mga tawo ha Diyos o ha magburuhat.

3. Edukasyon o Paaralan

Dinhi nag aaram an mga bata para mahibaro han mga pag aradman. Dinhi hira gintututduhan han ira mga maestro han iba iba nga klase hin pag aradman.

4. Pamahalaan o Otoridad

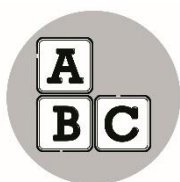

Ini an nagpapatuman han mga balaud ha komunidad. Hira gihap an nagpapabilin han kaayusan ngan kapayapaan o "peace and order".

5. Sektor ng Hanapbuhay o Kalakalan

Ini an sector han ekonomiya han komunidad. Kinahanglan nga magpakabuhi o magtrabaho an mga tawo para makakwarta ngan maipamalit han mga panginahanglan ha kada adlaw. Parihas han pagtitinda ngan pagtraysikol.

Mga Buruhaton

A. HANAP-SALITA. Pamilnga an mga ahensya han komunidad ha kahon han mga letra. Isurat ha papel ang mga pulong nga imo mabibilngan.

P	A	M	A	H	A	L	A	A	N
A	W	T	H	P	S	E	R	Y	S
M	B	C	S	J	D	R	O	A	I
I	P	G	A	N	A	T	A	S	M
L	O	M	L	M	W	Y	H	G	B
Y	T	W	U	L	I	P	M	H	A
A	R	A	G	P	E	A	N	L	H
E	D	U	K	A	S	Y	O	N	A
R	K	A	L	A	K	A	L	A	N

B. Pilia an mga element han komunidad tikang ha pagpipilian. Isurat an letra bagis.

- a. lugar o lokasyon
- b. Interaksiyon ngan komunikasyon han mga tawo
- c. pagkaurusa ngan pag abat nga kaapi ha komunidad

_____ 1. Kapampangan an amun gamit ha pakikig istorya.

_____ 2. Nagkamay ada hin *relief operations* hi Mayor.

_____ 3. Nakakarawat an amun Pamilya han relief goods.

_____ 4. Nakaukoy an amun Pamilya ha Tarlac City.

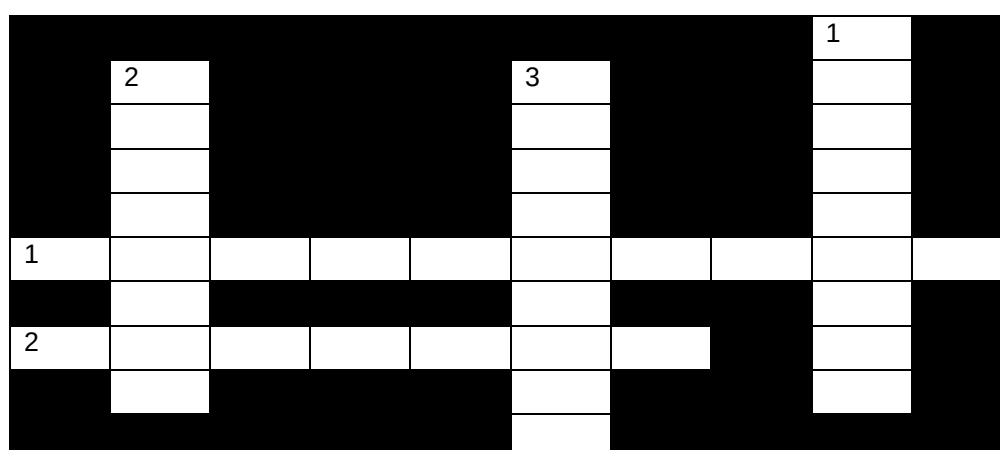
_____ 5. Mabibilngan an amun gin uukyan ha baryo.

C. Pilia an mga ahensya han komunidad tikang ha pagpipilian na nakabutang ha kahon. Isurat an anser ha bagis.

a. simbahan	b. pamahalaan
c. pamilya	
d. edukasyon	e. kalakalan

1. Anak ako han akun mga kag anak. _____
2. Aada ako ha ikaduha nga grado yana. _____
3. May sangkay ako nga Muslim. _____
4. Nagtitinda hi Tito Boy hin taho. _____
5. Kagawad ha Barangay an akun tatay. _____

D. **CROSSWORD PUZZLE.** Pamilnga an tama nga butangan han mga pulong nga may koneksyon ha mga ahensya han komunidad. Isurat an anser ha bagis.

PAHALANG

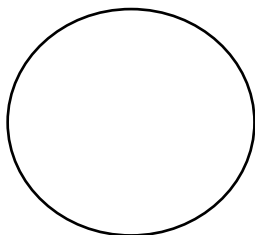
1. Nagpapatuman han batas o balaud ha komunidad.
2. Ginkokomponir han anak ngan kag anak.

PABABA

1. Ini an sector han ekonomiya han komunidad.
2. Ini an nagpapakusog han pagtuo han mga tawo ha Diyos o magburuhat.
3. Denhi gintututduan han mga maestro an kabataan han iba iba nga pag aradman.

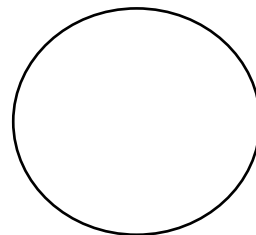
E. Basaha an mga masunod na sitwasyon parti han imo responsibilidad ha komunidad. Igdrowing an malipayon nga nawong ha sulod han lidong kun **tama** ngan masurub on nga nawong kun naman kung **mali**.

Ginrerespito
ko an gawi
han iba nga
relihiyon.

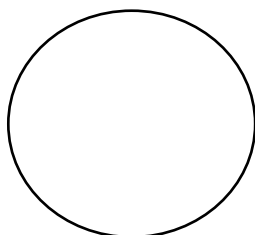
1

Kinahanglan
bumulig ha
mga tawo
ha panahon
han
kalamidad

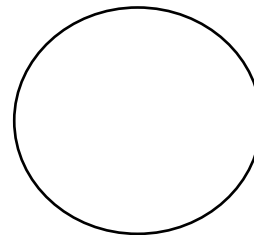
2

Ginkakalat
ko an
basura ha
libong.

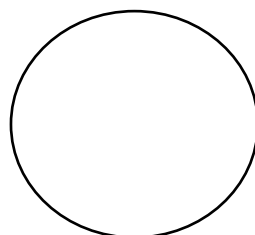
3

Nagtatahod
ako han
akun mga
maestro.

4

Diri ko gin
uuli an sobra
nga sukli.

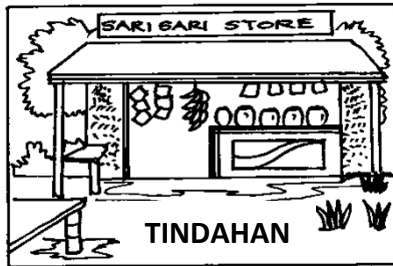
5

F. Basaha hin maupay an mga sitwasyon parti han imo responsibilidad ha komunidad. Pilia ha kahon an mga ahensya han komunidad kun ngain nauyon an mga responsibilidad. Isurat an anser ha bagis.

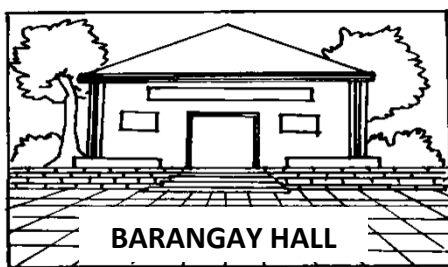
a. simbahan	b. pamahalaan
c. pamilya	
d. edukasyon	e. kalakalan

1. Nangangadi ako san o kumaun para magpasalamat han grasya nga hinatag han Ginoo. _____
2. Ginbabalik ko an hinuram nga botelya ha tindahan. _____
3. Diri ako nagdadabog kun ginsusugo ako ni nanay. _____
4. Nagbabasa ako han libro bisan waray buruhaton. _____
5. Kapitan han Barangay an akun Tito. _____

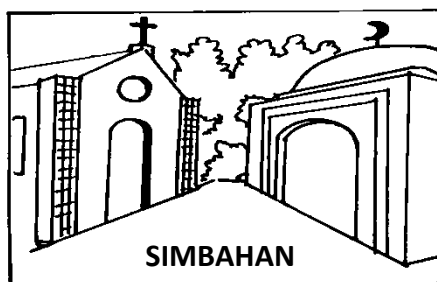
G. Pilia an angay responsibilidad han kada ahensya han komunidad. Isurat an letra han iyo anser ha papel.

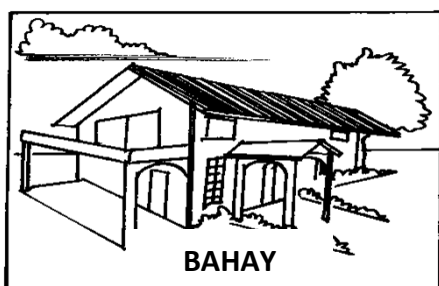
- a. Nasunod ha curfew.
- b. Nangangadi san o kumaturong.
- c. Ginbabalik an sobra nga sukli.
- d. Nasugot ha sugo ni nanay.

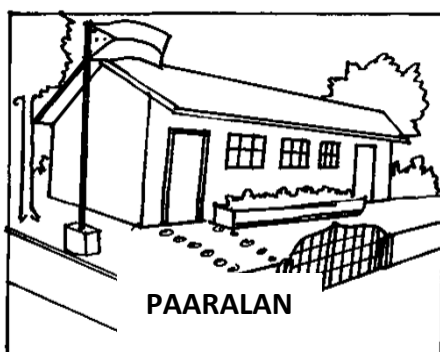
- a. Igrespeto hi Kapitan.
- b. Pagsimba.
- c. Igluwas hin maupay an papalitun.
- d. Bulig han mga buruhaton ha balay.

- a. Nasugot han mga balaud han barangay.
- b. Mag atindir han misa.
- c. Diri makikipag unahay han mamaralit.
- d. Paghugas hin plato.

- a. Ayaw paglabaya an Barangay Hall.
- b. Pangadi hin pasasalamat.
- c. Ibalik an ginhuram nga botelya.
- d. Lukuta an imo hinigdaan.

- a. Pamati ha maestra.
- b. Ayaw hin aringasa kun may nangangadi.
- c. Pagbayad hin sakto han imo pinalit.
- d. Tipiga an imo mga uyagan.

H. Basaha hin maupay an mga sitwasyon. Pilia an sakto nga ahensya nga naghuhubog han imo pagkatawo. Isurat an letra han imo anser ha bagis.

a. simbahan	b. pamahalaan
c. pamilya	
d. edukasyon	e. kalakalan

1. Gin aadman ko an mga bag o nga pag aradman. _____
2. Gintututduan ako pagpasalamat han mga grasya nga nakarawat ko ha akun kinabuhi. _____
3. NatuNababaro ako pagtahod ha akun igkasi tawo kay tutdo ini han akun kag anak. _____
4. Bumibenta an akun nanay ha pagtitinda ha amun sari-sari store. _____
5. Maaram ako tumahod han mga batas han amun barangay kay pirmi nagpapadumdum an amun kapitan. _____

Akon Nahibaruan

Buruhaton 1

Punua an nauyon nga elemento han komunidad han mga masunod nga mga pulong. Isurat an anser ha papel.

Mga Pagpipilian:

- A. Lokasyon
- B. Interaksiyon
- C. Sambahayan
- D. Pamayanan
- E. Pagkakaisa

Ginkokomponir an komunidad hin mga _____ na nakaukoy ha usa nga sakto na _____ o lugar. Nagpapakita hin pagsinabtanay ang mga naukoy gamit _____ ngan komunikasyon gamit an partikular na yinaknan. Nangangabuhi an mga tawo na may _____ ngan pag abat nga kaapi han _____ pwera la han pagigin magkadugo

Akon Mabubuhat

Buruhaton 2

Basaha hin maupay an mga pulong. Pilia an sakto nga baton ha mga masunod nga pakiana. Gamit hin iba nga papel ha pagsurat han imo anser.

Ha Panahon han Krisis

Nasiring ha usa nga patalastas ha TV, "Buwas pagmata mo, bag o na an kalibutan". Pag abot han pandemic naungod ito – an nakamamatay nga sakit na **CoVid19**. Ginpatuman han Pangulo han bansa an **Enhanced Community Quarantine** o ECQ. Damo nga tawo an nawarayan trabaho. Damo nga Pamilya an nagutom. Damo nga mga nantatrabaho ha ospital an nagkasakit liwat ngan namatay.

Pero ha kabutngaon han krisis, nabuhi an Bayanihan ha kasingkasing han mga Pilipino. Kumiwa an mga opisyaless han pamahalaan para buligan an mga tawo. Haros kada semana kun maghatag hira **relief goods** ha mga tawo. Bumulig gihap an mga tawo nga may kaya ha kinabuhi. Naghatag hira libre nga pagkaun, face mask ngan alcohol ha mga ospital ngan ha mga nanginginahanglan.

Nakakabilib ha ngatanan an pag ugop han mga **Frontliners**. Hira an mga tawo nga una nga umatubang han krisis. Hira an nagtatrabaho ha ospital parehas han doctor ngan nurse, para timangnuon an mga maysakit nga CoViD, mga janitors ha ospital, mga pulis ngan sundalo ha mga checkpoint, mga security guards ngan sales lady ha mga grocery, ngan damo pa nga iba.

Amo ini an kasingkasing han Bayanihan ha komunidad. An pagburublig han kada taga para ha pagtindog utro han bansa.

Batuna an mga masunod nga pakiana parti han ginbasa mo nga mga pulong.

1. Kay ano tigda nagbag o an kalibutan?
 - a. Nagkamayda makusog nga bagyo.
 - b. Bumuto an bulkan.
 - c. Luminog hin makusog.
 - d. Umabot an CoViD19
2. Ano an tawag ha mga tawo nga naatubang ha krisis?

a. frontliners	c. nars
b. doktor	d. pulis
3. Ano an Bayanihan ha istorya?
 - a. Pakikibahagi sa tungkulin ng bawat isa para sa muling pagbangon ng bansa.
 - b. Pagtupad ng tungkulin dahil sa trabaho.
 - c. Pagbibigay ng ayuda ng gobyerno para sa mga mahihirap na pamilya.
 - d. Pamamahagi ng relief goods.

4. Ano nga ahensya an nangunguna ha pag ataman han panginahanglan han mga tawo ha panahon han crisi?
- a. simbahan
 - b. pamilya
 - c. edukasyon
 - d. pamahalaan
5. Kay ano kinahanglan sumugot ha pamahalaan ha panahon han krisis?
- a. Makaradlok an Pangulo.
 - b. Para maiwasan an paglala han sitwasyon.
 - c. Damo an sundalo ngan pulis ha paligid.
 - d. Para matagan hin relief goods ngan libre nga pagkaun.

Pagsukol han Nahibaruan

Buruhaton 3

Pilia an sakto nga baton ha mga pakiana. Gamit hin iba nga papel nga pagsusuratan han imo anser.

1. Hain ha mga masunod an DIRI api ha mga ahensya han komunidad?
 - a. simbahan
 - b. paaralan
 - c. himpapawid
 - d. pamilya

2. Hain ha mga masunod an pagbuhat han Bayanihan ha komunidad?
- a. pagtawid sa tamang tawiran
 - b. pagbulig ha mga nasunugan
 - c. pagsunod han curfew han Barangay
 - d. pagsulod hin timprano ha eskwelahan
3. Paano magkakaintindihan an mga tawo ha komunidad?
- a. kumanta han paborito nga kanta
 - b. iguliat kun ano an iyo sura ha panigab i
 - c. pag-text kun may karuyag signgon ha iba
 - d. pag istorya gamit an pareho nga yinaknan
4. Hain ha mga masunod an DIRI lokasyon han komunidad?
- a. Iba nga planeta
 - b. sitio o purok
 - c. lungsod
 - d. kabundukan
5. Ano an ahensya kun ngain nabibilang an usa nga tawo pagkapanganak niya?
- a. pamahalaan
 - b. simbahan
 - c. pamilya
 - d. paaralan

Kadugangan nga Buruhaton

Kaistoryaha an imo kag anak. Pakianhi kun paano nakakabulig an iyo Pamilya ha komunidad. Isurat an imo anser ha usa nga papel.

An mga Baton

	Isa-isip Gawain 1 1. C 2. A 3. B 4. E 5. D	Tayahin Gawain 3 1. C 2. B 3. D 4. A 5. C
Pagpamamaglin Gawain 2 1. D 2. A 3. A 4. D 5. B	Pagpamamaglin Gawain 1 G	
Pagpamamaglin F 1. A 2. E 3. C 4. D 5. B	Pagpamamaglin E 1. smiley 2. smiley 3. sad face 4. smiley 5. sad face	Pagpamamaglin D 1. C 2. D 3. A 4. E 5. B
Pagpamamaglin C 1. B 2. C 3. C 4. A 5. A	Pagpamamaglin B 1. Interaksiyon 2. komunikasyon 3. Lokasyon 4. Pagkakaisa 5. Pamayangan	Pagpamamaglin A 1. Interaksiyon 2. komunikasyon 3. Lokasyon 4. Pagkakaisa 5. Pamayangan